

*Barcelona és només
a 100 km. d'unes
quantes Girones.
Això només passa a
Catalunya.*

Jaume Lorés venia a dir el mateix i quelcom més en un altre article, a *La Vanguardia*. Recordava que les ciutats petites, més ofegades per la dictadura que les grans aglomeracions, trobaven ara amb la democràcia la seva possibilitat de plena realització, i propugnava la seva dinamització en paral·lel a la natural promoció barcelonina: “*Encontrar un equilibrio entre la macrocefalia barcelonesa y el desarrollo de las ciudades intermedias es una tarea difícil. Porque el renacimiento de las ciudades no debe producirse a costa de desactivar la vitalidad barcelonesa. Pero, por otro lado, la renovación creativa de Barcelona no puede producirse poniéndose de espaldas, o ignorando, el resto de Cataluña*”.

Joaquim Nadal insistia en el tema en el pòrtic del catàleg de l'exposició antològica de Comadira: “La incomunicació freqüent entre la malla de ciutats que és Catalunya és un problema seriós que des de fora de Barcelona hauríem de mirar de resoldre. Girona aspira a ser no un mite llunyà, ni un petit racó de món, sinó una fita necessària i útil...”

No volem ser, deia Nadal, “un recurs fàcil gironí/empordanès de cap de setmana”. Les Girones, deia Villatoro, no poden ser “la nota folklòrica, les restes del passat en el present”. Han de significar molt més perquè són, realment, molt més. Un mallorquí resident a Barcelona va resumir-ho a Girona, l'any 1913, quan va venir-hi a fer de Mantenedor dels Jocs Florals. En la solemnitat de les seves paraules, pròpies de l'època i de l'ocasió, s'hi troba expressat tot el que avui es torna a dir amb un estil més directe i amb uns mots més planers: “Enlloc com aquí s'hi custodia el principi essencial del nostre caràcter (...) com l'element purificador de la naturalesa, com el corrent de renovació que infon una altra sang incorrupta en l'organisme, viciat pels propis excessos, de la civilització metropolitana”.

El gironí de Somerset Maugham

Hi ha un moment màgic en el viatge en tren de França a Barcelona. Quan, després de resseguir el curs del Ter des del Congost a Pedret, es travessa l'Onyar a pocs metres de la seva confluència, apareix de sobte, a una banda, el decorat imposant de la Girona de pedra; a l'altra, la massa vegetal de la Devesa. Bertrana, Pla, Garcés i Bech han cantat les meravelles

d'aquesta visió fugaç i han explicat, amb paraules precises, la sorpresa i la grandesa d'aquella inesperada perspectiva.

Però potser el millor homenatge literari que s'ha fet d'aquest indret —almenys, el de més ressò— és el que es conté en una sola ratlla d'un escriptor universal: William Somerset Maugham. La publicació en català de *De la servitud humana*, traducció de Jordi Arbonés de la novel·la autobiogràfica *Of human bondage*, actualitza ara aquest curiós episodi.

Philip, protagonista de l'obra, coneix a París un pintor de cabells negres, molt alt i tremendament prim, anomenat Clutton: "Clutton, el més callat de tots, escoltava les divagacions dels altres amb un sarcàstic somriure als llavis. No deia res, però assentia amb el cap ara i adés. Solia mostrar-se taciturn. Romania callat, amb una expressió sarcàstica al seu rostre emmagrit". Un bon dia, Clutton deixa els companys i se'n va sol a Provença, perquè acaba de descobrir Cézanne. De retorn a París, fa saber que de Provença ha davallat cap a Espanya, desitjós de veure Velázquez a Madrid, i conta meravelles d'un pintor desconegut dels seus amics, anomenat El Greco. A poc a poc, Clutton es va allunyant del grup i fa una vida cada cop més solitària: "Al cap de divuit mesos que feia que Philip el coneixia, Clutton s'havia tornat més aspre i amargat. Philip mirava cap al futur i veia un Clutton vint anys més vell, solitari, esquerp i desconegut; encara viuria a París, car aquell estil de vida se li havia ficat al moll dels ossos".

Però uns mesos després, quan el protagonista ja ha tornat a Anglaterra, un amic passa revista a la colla de París i li fa saber la novetat: "Clutton havia desaparegut. Havia arribat a la conclusió que l'home no tenia possibilitat de fer res important mentre estigués en contacte amb l'art i els artistes; l'única cosa que podia fer era fer-se fonedís. S'havia barallat amb tots els seus amics de París. Desenvolupà un vertader talent per dir doloroses veritats a tots ells, de manera que van poder suportar amb fermesa la seva declaració que n'estava fins al capdamunt d'aquella ciutat i que se n'anava a viure a Girona, una petita ciutat situada al nord de la Península, que l'havia atret quan l'havia besllumat des del tren camí de Barcelona. Ara vivia allà tot sol".

Així s'acaba bruscament la història de Clutton, quan la novel·la és encara a mig camí. Aquesta solució inesperada revela, sens dubte, l'impacte d'una impressió personal. L'escriptor cosmopolita, recreador dels paisatges més exòtics, degué sentir algun cop l'enlluernament instantani de la silueta de Girona i va creure que era el millor lloc per deixar que s'hi perdés el personatge de ficció. Però allò que sorprèn el lector no és només la inesperada referència, sinó la perspicàcia de l'autor a l'hora de trobar un escenari tan idoni per a l'hermetisme i l'individualisme de Clutton. Girona podia ser per al pintor anglès un refugi tan ideal com ho va ser per a Prudenci Bertrana, pintor i escriptor que s'autodefinia com "un solitari dels camins que no menen enlloc".

Del tren estant,
Clutton va sentir
l'enlluernament
instantani de Girona.

“Per màrfegues”

A propòsit de l'hermetisme dels gironins, Pella i Forgas ja deia que Girona no havia produït mai "*hijos exaltados, vanos ni verbosos*". Hi ha una vella dita, avui ja molt oblidada, que no és estrictament gironina, però que aquí va tenir una implantació singular i que es relaciona directament amb aquest tarannà. Quan algú rebia una resposta extemporània, acostumava a replicar: "Per màrfegues". I el sentit de la frase enigmàtica provenia, segons deien, d'una anècdota ben il·lustrativa de l'eixutesa gironina.

Contaven que a mitjan segle passat dos amics, personatges coneguts a Girona, poc donats a converses inútils, feien llargues passejades pels afores. Enraonaven poc, però un dia varen batre el rècord del silenci i de la concisió verbal. En sortir de la ciutat toparen amb una filera de carros carregats, i un dels caminants va preguntar, sense gaire entusiasme, per què deuria servir tanta quantitat de palla. L'altre no va dir res, com si no ho